

The page features a decorative design with three blue circles of varying sizes. Each circle is composed of concentric rings in different shades of blue. Two thin blue lines intersect at a point near the top center, forming an 'X' shape. One line extends from the top left towards the bottom right, passing near the smaller circle. The other line extends from the top right towards the bottom left, passing near the larger circle in the top right. A third line extends from the bottom right corner towards the top left, passing near the large circle in the bottom right corner.

AUTIN... De oplossing om studie-uitval van jongeren met autisme te verminderen

Onderzoek naar methoden die ingezet kunnen worden tijdens AUTIN; waarbij wordt bijgedragen aan het vergroten van de eigen kracht van studenten met autisme op Mijn School.

Era Vogelpoel
13-6-2016

Onderzoeksrapport

AUTIN... De oplossing om studie-uitval van jongeren te verminderen

Onderzoek naar methoden die ingezet kunnen worden tijdens AUTIN; waarbij wordt bijgedragen aan het vergroten van de eigen kracht van studenten met autisme op Mijn School.

Auteur

Era Vogelpoel

506006

TPS-VH04

Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Toegepaste psychologie

Opdrachtgever

Jan te Riele, docent

Graafschap college

Sector educatie& participatie

Afdeling Mijn School

Afstudeerbegeleider

Gijs Bloemsaat

Hogeschool Arnhem en Nijmegen

Instituut Sociale Studies, opleiding Toegepaste Psychologie

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van 5 maanden hard werken. Ik ben de afgelopen 5 maanden in de materie van autisme en methoden gekropen en heb samen met mijn opdrachtgever de gespreksgroepen opgezet binnen Mijn School. Deze gespreksgroepen vormen een pilot voor AUTIN dat in september 2016 van start zal gaan op Mijn School.

De afgelopen maanden zijn het toetje geweest van mijn studie Toegepaste Psychologie. Een heel groot en zwaar toetje, kan ik u zeggen, waar ik me dankzij de hulp van vele mensen doorheen heb geworsteld.

Mijn opdrachtgever: Jan te Riele

Bedankt Jan, voor de kans om als oud-student van het Graafschap College, waar ik les van je heb mogen krijgen, af te mogen studeren onder jouw leiding. Je hebt me geholpen met nieuwe inzichten en steeds weer wist je me te motiveren als ik dacht dat het niet meer goed zou komen. Dank voor je enthousiasme over het werken met de doelgroep en het overbrengen daarvan!

Mijn begeleider: Gijs Bloemsaat

Ik wil Gijs graag bedanken voor de feedback, goede raad en nieuwe inzichten die hij gegeven heeft. Dank voor je opbeurende woorden, wanneer onze groep het even niet meer zag zitten en het vertrouwen in ons allemaal.

Mijn studiegenoten

Mijn klasgenoten voor de vele brainstorm sessies, de afstudeerbegeleidingsuren en de vele uren overleg over scriptiematerie.

In het bijzonder SuQin Venema. Natuurlijk valt SuQin onder studiegenoten, maar daarnaast is zij mijn beste vriendin en rots tijdens deze laatste periode van de studie! Dank voor de vele gesprekken waarin ik mijn hart kon luchten als het weer eens niet verliep zoals ik had gedacht. We kwamen deze studie binnen als vreemden van elkaar, maar wandelen (hopelijk) samen MET ons diploma al knuffelend de HAN uit!

Hans, Sylvia, Francis & Geert Vogelpoel

Als laatste dank ik mijn familie. Jullie zaten toch maar weer mooi met me opgescheept. 2,5 jaar heb ik op kamers gewoond in Nijmegen en bedacht toen dat afstuderen beter vanuit mijn ouderlijk huis kon. Van hele weken weg, naar weken typen en een zeurende Era die er geen zin meer in had.

Dank aan papa en mama, die me er keer op keer aan herinnerde dat het een “werkdag” was en ik toch echt maar eens wat moest gaan doen.

Dankjewel Francis voor het nakijken van mijn gehele scriptie op spel en grammatica fouten.

En als laatste dank aan Geert. De laatste week heb jij me gemotiveerd, door iedere avond wanneer je thuis kwam te vragen: “Eer, hoe gaat het met je scriptie, is hij al bijna af?”

Aan u, lezer van deze bachelorthesis, wens ik veel plezier met het toetje van mijn opleiding!
Eet smakelijk,

Era Vogelpoel
13 juni 2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	5
1. Inleiding	6
<i>Doelstelling:</i>	8
<i>Vraagstelling:</i>	8
2. METHODESECTIE	9
<i>Populatie en context Mijn School</i>	9
<i>Onderzoeksontwerp</i>	9
<i>Meetinstrument</i>	10
Data-analyse methode	11
3. Resultaten.....	12
4. Conclusie	17
5. Aanbevelingen	19
6. Discussie	20
Literatuurlijst:	21
Bijlage 1 : Uitleg spel & Kaïro project	23
Bijlage 2 : interviewguide	24
Bijlage 3 : Observatielijst	26
Bijlage 4 : Toestemmingsverklaring (informed consent).....	27
Bijlage 5 : Dataset.....	28
Bijlage 6 : Patroonanalyse	30

Samenvatting

In 2014 zijn er op het Graafschap College 294 vroegtijdig schoolverlatende jongeren geweest (Graafschap College, 2016). Uit onderzoek van het OCW (2013) is gebleken dat het studie-uitvalspercentage onder studenten met een functiebeperking tweemaal zo groot is, vergeleken met studenten zonder functiebeperking.

Op Mijn School, onderdeel van het Graafschap College, is besloten om de problemen van studenten die uitvallen in het onderwijs aan te pakken, waaruit AUTIN is ontstaan. Binnen AUTIN worden gespreksgroepen georganiseerd waarin benodigde handvatten worden geboden om studenten in hun eigen kracht te zetten.

Dit onderzoek is gericht op het testen van twee methodieken, op de elementen van eigen kracht van studenten.

Na de uitvoering van deze methoden zijn deze geëvalueerd door middel van een groepsinterview en een niet-participerende observatie. Uit dit onderzoek blijkt dat de methoden *Een Steekje Los* en het *Kaïro project* geschikt zijn om in te zetten bij AUTIN. Er dienen echter wel aanpassingen te worden gedaan om de gebruiksvriendelijkheid te verhogen. Uit de gespreksgroepen komt naar voren dat de studenten de uitleg van de methoden moeilijk vinden. Tijdens het uitvoeren van de methoden komen er door thema's en stellingen gespreken tot stand. Hierin komen onder andere het toekomstbeeld, nieuwe inzichten en kwaliteiten van studenten aan bod.

Een van de aanbevelingen voor Mijn School is om een stappenplan te gebruiken voor de uitleg van een methode aan deelnemende studenten. Dit om duidelijkheid te creëren over wat de studenten kunnen verwachten tijdens het uitvoeren van een methode.

Dit onderzoek heeft AUTIN betekenis gegeven aan het invullen van de toekomstige bijeenkomsten en methoden die hiervoor geschikt zijn. Desalniettemin zal er gekeken moeten worden naar de deelnemende groep om de afstemming te vergroten, omdat iedere groep andere behoeften heeft en afstemming vereist.

1. Inleiding

In 2014 zijn er op het Graafschap College 294 vroegtijdig schoolverlatende jongeren (hierna VSV'ers) geweest (Graafschap College, 2016). In totaal studeren er negenduizend studenten op het Graafschap College. Er wordt niet geregistreerd om welke reden deze studenten uitvallen, maar het vermoeden bestaat dat 45 procent van deze studenten uitvallen, omdat ze vraagstukken hebben op het gebied van gedrag, waaronder ASS, ADHD, ADD, enzovoorts (A. Jansen, persoonlijke mededeling, 18 maart 2016). Uit onderzoek van het OCW (2013) is gebleken dat het studie-uitvalspercentage onder studenten met een functiebeperking tweemaal zo groot is, vergeleken met studenten zonder functiebeperking. Het beeld dat wordt geschetst door het Graafschap College over het lage aantal studenten dat uitvalt doordat zij autisme hebben, is volgens de opdrachtgever van dit onderzoek niet juist. Vele voorbeelden van uitval door de problemen die ontstaan rondom het autisme zijn bij hem bekend (J. te Riele, persoonlijke mededeling, 18 maart).

In het schooljaar 2014-2015 zijn er in Nederland 24.450 VSV'ers geregistreerd. In het Middelbaar Beroepsonderwijs (hierna MBO) gaat het om een percentage van 5% (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2016). VSV'ers zijn jongeren die zonder startkwalificatie de school verlaten. Jongeren zonder startkwalificatie zijn relatief vaker verdacht van een misdrijf en hebben hogere zorgkosten (Rijksoverheid, 2016).

Ruim 1 procent van de Nederlanders - ongeveer 190.000 mensen - heeft een vorm van autisme (Nederlandse Vereniging voor Autisme, 2013). Autism is een pervasieve ontwikkelingsstoornis, die gekenmerkt wordt door beperkingen in sociale omgang, communicatie en verbeelding (Gezondheidsraad, 2009). Er zijn een aantal autistische kenmerken, die in een breed scala, voorkomen bij mensen met autisme. Deze kenmerken komen niet altijd in dezelfde sterkte voor, waardoor ieder mens met autisme anders reageert op situaties (Delfos & Gottmer, 2012). Autism heeft invloed op verschillende onderdelen binnen het leerproces, zoals het verwerken van informatie, informatie opslaan, terughalen en het toepassen van het geleerde. Zonder aanpassingen, begeleiding en ondersteuning ontwikkelen veel studenten een eigen leerstijl, waardoor zij niet mee kunnen komen met het onderwijs dat gegeven wordt en studie-uitval een gevolg is (Vermeulens, Mertens & Vanroy, 2010). Er worden, door studenten met autisme, een aantal redenen genoemd waardoor zij uitvallen in het schoolsysteem (Autismewegwijzer, 2016). Enkele redenen die genoemd worden in het onderzoek zijn de tekorten aan structuur, overprikkeling, te weinig begeleiding en niet op tijd om hulp gevraagd.

Er is veel onderzoek gedaan naar de behoeften van studenten met autisme en de behoefte binnen hun leeromgeving. Zo blijkt uit het onderzoek van Didden & Huuskens (2008) dat studenten met autisme behoefte hebben aan duidelijke regels, uitgesproken verwachtingen, heldere plannen en goede begeleiding.

Een andere factor die meespeelt, in de uitval van jongeren met autisme, is de begeleiding van ouders en het maken van een transfer van het geleerde (Chiang, Cheung, Li & Tsai, 2012). Wanneer jongeren met autisme de juiste begeleiding ontvangen en een positief thuisfront hebben, is er in Amerika 56 procent kans dat zij binnen een jaar nadat zij hun opleiding hebben afgemaakt een baan vinden (Chiang, Cheung, Li & Tsai, 2012).

Op Mijn School, onderdeel van het Graafschap College, is besloten om de problemen van studenten die uitvallen in het onderwijs aan te pakken, waaruit AUTIN is ontstaan. Binnen AUTIN worden gespreksgroepen georganiseerd waarin de benodigde handvatten geboden worden om de studenten in hun eigen kracht te zetten. Eigen kracht betekend hetzelfde als empowerment, maar omdat de term empowerment al veel wordt gebruikt en zijn waarde aan het verliezen is heeft de opdrachtgever van dit onderzoek de voorkeur gegeven aan eigen kracht. Het in de eigen kracht zetten van de student gaat om het nemen van zelfregie over het leven en andere situaties waarin de student eerder de regie is verloren (Bouwman, 2016).

De gespreksgroepen zijn een pilot. Het worden gespreksgroepen genoemd, maar het zijn eigenlijk intervisiebijeenkomsten en lotgenootcontact groepen. Mensen die naar een groep gaan waar ze lotgenoten ontmoeten, hebben de ervaring dat ze zichzelf kunnen zijn en zich niet anders of buitengesloten voelen (Delfos & Gottmer, 2012). Doordat de studenten ervaren dat ze zichzelf kunnen zijn en niet buiten gesloten worden, zal de communicatie soepel verlopen en zullen de studenten het idee hebben dat ze kunnen delen wat ze willen delen tijdens de gespreksgroep. De gespreksgroepen worden begeleid door de opdrachtgever van dit onderzoek en twee studenten met ASS, die studeren op Mijn School. Dit zijn de vaste begeleiders van de gespreksgroepen en ze zullen alle bijeenkomsten aanwezig zijn. Vanaf september 2016 is het de bedoeling dat deze gespreksgroepen een vast onderdeel vormen in het onderwijsprogramma van Mijn School. Tijdens de pilot worden methoden getest op de gebruiksvriendelijkheid en het effect van de methoden op de interactie tussen de studenten. Deze methoden worden tijdens één van de gespreksgroepen getest en worden naderhand geëvalueerd aan de hand van een groepsinterview en observaties.

Voor dit onderzoek zijn twee methoden gebruikt; het onderdeel samenwerken van *het Kaïro project* en het spel *Een Steekje Los?*. Het doel van *Een Steekje Los?* (Eigenwijsspel, 2010) is in gesprek gaan over psychische gezondheid en de kwaliteit van leven van deelnemers. Tijdens het spel kunnen de deelnemers ervaringen en gedachten over de thema's uitwisselen.

Het *Kaïro project* (Kaïro, z.d.) houdt zich bezig met de vraag hoe jongeren (18-24 jaar) het beste ondersteunt kunnen worden in het succesvol doorlopen van hun schoolperiode. Op deze manier wordt schooluitval verminderd. Voor verdere informatie en doelen van de gebruikte methoden wordt verwezen naar bijlage 1.

In overleg met de opdrachtgever is gekozen voor methoden die al aanwezig zijn binnen het Graafschap College. Hierbij is geen rekening gehouden met de specifieke groep die deelneemt aan de pilot. Er is voor gekozen om dit niet af te stemmen op de betreffende studenten die deelnemen aan de eerste pilot van AUTIN, omdat er in september een nieuwe groep studenten start en de benodigde middelen al aanwezig zijn binnen het Graafschap College. Op deze manier hoeven geen extra kosten gemaakt te worden voor het aanschaffen van nieuwe methoden.

Doelstelling:

Het uiteindelijke doel van AUTIN is het verkleinen van studie-uitval bij jongeren met autisme binnen het Graafschap College. Doordat de jongeren met autisme naar de gespreksgroepen op Mijn School komen en hier de juiste handvatten aangereikt krijgen, hebben ze meer vaardigheden en eigen kracht in huis om hun opleiding binnen het Graafschap College af te maken.

Het doel van het huidige onderzoek is geschikte methoden te selecteren die inspelen op de interne communicatie van studenten. Tijdens de communicatie van studenten wordt er gelet op aspecten die naar voren komen van eigen kracht in het omgaan met autisme. Aspecten waarop gelet wordt zijn onder andere: inzichten in de situatie van de jongeren, toekomstbeeld en zelfstandige beslissingen nemen. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de gebruiksvriendelijkheid van de methoden en de aansluiting bij het niveau van de studenten.

Vraagstelling:

In hoeverre zijn de methoden *Een Steekje Los?* en het *Kaïro project* geschikt om in te zetten tijdens AUTIN teneinde de eigen kracht van studenten met ASS van Mijn School te bevorderen?

Deelvragen:

1. Wat zijn de elementen van de eigen kracht van studenten die naar boven komen tijdens de pilot?
2. Hoe worden de twee methoden door de studenten die deelnemen aan de pilot ervaren?
3. Welke aanpassingen moeten gedaan worden aan de methoden, zodat deze aansluiten bij het niveau van de studenten met ASS van Mijn School?
4. Welke begeleiding hebben jongeren nodig tijdens het uitvoeren van de gebruikte methoden?

Definiëring van gebruikte termen:

- ASS (Autisme Spectrum Stoornis) is een verzamelnaam voor de verschillende vormen van autisme en de officiële naam die gebruikt wordt in de DSM-V (NVA, 2013).
- Eigen kracht: Het in hun eigen kracht zetten van studenten draait om het aanreiken van de juiste handvatten, zodat studenten een juiste keuze kunnen maken op de weg naar hun diploma (J. te Riele, persoonlijke mededeling, 18 maart 2016).

2. METHODESECTIE

Populatie en context Mijn School

Het onderzoek is uitgevoerd bij 8 studenten van het Graafschap College. Deze studenten nemen deel aan de pilot van AUTIN op Mijn School. De gemiddelde leeftijd van de studenten is 23 met een standaarddeviatie van 2. De meerderheid van de respondenten is man. De respondenten hebben verschillende diagnoses van autisme, zo zijn er respondenten met Asperger en PDD-NOS.

Het Graafschap College bestaat uit meerdere locaties, waar op verschillende niveaus diverse opleidingen worden gegeven. Totaal studeren bijna 9000 studenten aan het Graafschap College (Graafschap College, z.d.). Het onderzoek heeft plaats gevonden op de afdeling Mijn School. Op deze locatie studeren 200 studenten (J. te Riele, persoonlijke mededeling, 18 maart 2016). Deze locatie bestaat uit twee opleidingen: Helpende zorg en welzijn niveau 2 en Sociaal cultureel werk niveau 4. Studenten bij Mijn School hebben moeite met het 'gewone schoolse leren'. Ze zijn niet gebaat bij veel theorie en de gehele dag in de klas zitten, zij hebben praktijklessen nodig en ruimte om te ontspannen (Graafschap College, z.d.). Binnen Mijn School worden deze mogelijkheden gegeven en kunnen studenten zich voorbereiden op de arbeidsmarkt.

Onderzoeksontwerp

In dit onderzoek is sprake van een kwalitatief praktijkgericht onderzoek (Donk & Lanen, 2011). Er wordt gewerkt met een probleem uit de praktijk, in dit geval de gespreksgroepen bij Mijn School. In dit onderzoek wordt gezocht naar een invulling van de gespreksgroepen die starten in september 2016. Door aanbevelingen te doen voor een eventuele invulling van de gespreksgroepen is het een toepasbaar onderzoek voor de praktijk. Door middel van dit onderzoek wordt gewerkt aan het verbeteren van de eigen kracht van studenten die deelnemen en hierdoor het uiteindelijke schooluitval te verminderen.

Dit onderzoek is een ontwerponderzoek. Bij ontwerponderzoek gaat het om een kwalitatieve verbetering van de praktijksituatie en wordt het proces systematisch uitgevoerd (Donk & Lanen, 2011).

Vanuit de verkennende literatuur en gesprekken met de opdrachtgever zijn er hoofd- en deelvragen opgesteld om dit onderzoek gestructureerd uit te voeren. Vervolgens zijn er groepsinterviews gehouden, waarvan de data is getranscribeerd en geanalyseerd. Uit deze geanalyseerde data zijn de resultaten en de conclusie voortgekomen.

Betrouwbaarheid en validiteit

Tijdens de literatuurstudie van dit onderzoek is gekeken naar verschillende bronnen. Hierbij is gebruik gemaakt van onderzoeken, boeken en wetenschappelijke artikelen. Daarnaast is er door middel van een groepsinterview en een observatie data verzameld van respondenten. Deze respondenten hebben verschillende vormen van het autisme spectrum stoornis. Hierdoor is er sprake geweest van brontriangulatie (Donk & Lanen (2011).

Gedurende het onderzoek is er contact geweest met de opdrachtgever of het onderzoek op een juiste manier werd uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar de validiteit van het onderzoek. Het vraagstuk hierin was met name gericht op het uitvoeren van de methoden tijdens de gespreksgroepen en het bijdragen aan de eigen kracht van de studenten.

Naast het onderzoek is er een logboek bijgehouden, waarin de stappen die genomen zijn in het proces van het onderzoek zijn bijgehouden. In dit logboek staan ondermeer de stappen die gezet zijn in het opzetten van de eerste gespreksgroepen, de sfeer tijdens het uitvoeren van de methoden en de totstandkoming van de labels. Door dit logboek is de herhaalbaarheid van het onderzoek vergroot, omdat de specifieke stappen die genomen zijn terug te lezen zijn in het logboek.

Meetinstrument

De gekozen methoden zijn uitgevoerd tijdens twee gespreksgroepen van AUTIN. Nadat deze methoden zijn uitgevoerd door de gespreksbegeleiders zijn deze geëvalueerd door middel van een groepsinterview (Evers, 2015). De topiclijst (bijlage 2) die gebruikt is tijdens het afnemen van de groepsinterview is ontstaan door semigestructureerde vragen op te stellen (Baarda, Goede & Kalmijn, 2010). Door vooraf thema's en eventuele vragen op te stellen, is semigestructureerd gevraagd naar onderwerpen, waardoor benodigde data verkregen kan worden.

Tevens heeft een observatie plaatsgevonden tijdens de gespreksgroepen. De gespreksgroep is opgenomen, waarna het filmmateriaal is geobserveerd.

Het doel van de observatie is om te letten op de communicatie op het gebied van de eigen kracht van studenten. Er is gebruik gemaakt van een niet-participerende gedragsobservatie (de Bil, 2010). Voor de observatie is een observatielijst gebruikt (bijlage 3). Deze observatielijst is opgesteld door tijdens de gespreksgroepen te bepalen welk gedrag onder eigen kracht valt en hoe zich dit uit in de communicatie van de studenten. Hierbij kan gedacht worden aan non-verbaal/verbaal gedrag.

Betrouwbaarheid en validiteit

In dit onderzoek is sprake van methodetriangulatie (Donk & Lanen, 2011). Gewerkt is met twee verschillende methoden, waarmee bijgedragen is aan de betrouwbaarheid van dit onderzoek. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een groepsinterview en een niet-participerende observatie. Gekozen is voor een groepsinterview omdat de groep hierdoor met elkaar in gesprek kon gaan over het effect van de gedane methoden (Arthur, Waring, Coe & Hegdes, 2012). Dat gekozen is voor een groepsinterview heeft tevens als reden dat het qua tijd praktisch niet haalbaar was om, nadat de interventies uitgevoerd waren individuele interviews te doen met de deelnemers. Doordat de start van de gespreksgroepen vertraging heeft opgelopen moest de data versneld worden afgenomen. Om voldoende data te verzamelen is ervoor gekozen om een observatie toe te voegen, waarin gekeken is naar de elementen van eigen kracht van studenten.

Tijdens het groepsinterview is aandacht besteed aan de privacy van de deelnemers. Alle deelnemers hebben het informed consent formulier ingevuld (bijlage 4), waarmee zij toestemming geven voor het gebruik in het onderzoek van hetgeen zij hebben gezegd tijdens het groepsinterview.

De topiclijst voor de evaluerende groepsinterview is opgesteld volgens de richtlijnen van effectevaluatie. Bij effectevaluatie is de centrale vraag *wat levert het project/de interventie op?* De resultaten en het effect van de ingezette interventie en de gekozen werkwijze of uitleg staat centraal binnen deze manier van evalueren (Movisie, z.d.). De topiclijst voor het evaluerende groepsinterview is door de opdrachtgever en meerdere onderzoekers bekeken en is naar aanleiding van de gekregen feedback meermaals aangepast. Door een topiclijst te gebruiken waarin vooropgestelde thema's en vragen zijn vastgesteld zullen er bij het herhalen van dit onderzoek dezelfde onderwerpen aan bod komen tijdens het groepsinterview. Door gebruik te maken van de topiclijst is er gewerkt aan de herhaalbaarheid van dit onderzoek.

Data-analyse methode

De gespreksgroepen en het groepsinterview zijn opgenomen en de verkregen data is getranscribeerd met behulp van VLS media player. Vervolgens is de data ingedeeld in betekenisvolle fragmenten (Renskens & Overbeek, 2015). De fragmenten zijn gecodeerd met behulp van het thematisch codeerformat in Excel. Dit codeerformat zorgt voor een overzichtelijke weergave van de thematisch gecodeerde fragmenten. Met de betekenisvolle fragmenten zijn de deelvragen 2 tot en met 4 beantwoord. Een printscreen van de gebruikte dataset is te vinden in bijlage 5.

Daarnaast zijn de observaties bekeken en geanalyseerd op de uitspraken en non-verbale communicatie die studenten vertonen. De verkregen data is geanalyseerd en hiermee is de eerste deelvraag beantwoord.

De data is open gecodeerd (Wester, 2007). Hierbij zijn labels gecreëerd gelet op de informatie die deelnemers hebben gegeven. Er is bij het labelen geen rekening gehouden met het literatuuronderzoek dat vooraf is gegaan.

Op de dataset zijn patroonanalyses gedaan (Renskens & Overbeek, 2015). De gebruikte labels om per deelvraag de gewenste data te verkrijgen is te zien in bijlage 6.

Betrouwbaarheid en validiteit

Tijdens de data-analyse is nauw samengewerkt met meerdere onderzoekers. De labels zijn gecreëerd in overleg met medeonderzoekers en opdrachtgever. Daarna is gekeken welke labels pasten en welke deelvragen beantwoord konden worden door verschillende labels in combinatie te gebruiken. Als volgende stap is gekeken naar de labels, om te kijken wat verschillende onderzoekers verstaan onder de labels en welke fragmenten zij hierbij zouden indelen. Door dit met meerdere onderzoekers te doen is er gewerkt aan de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek.

3. Resultaten

1. Wat zijn de elementen van de eigen kracht van studenten die naar boven komen tijdens de pilot?

Er komen tijdens het uitvoeren van de gekozen methoden een aantal elementen van de eigen kracht van studenten naar voren.

Inzichten:

Tijdens het uitvoeren van de methoden komen de deelnemers, door de communicatie met anderen tot inzichten over hoe zij met hun autisme leven en delen zij hun verhaal met de andere jongeren. Een van de jongeren vertelt dat hij zijn autisme min of meer in de doofpot drukt en er niet teveel bij stil wil staan.

- *“Eigenlijk druk ik het in de verdrukking, van ja boeien. Hoe vaker ik het zeg, hoe vaker ik er mee bezig ben, dan ben je er zelf ook veel mee bezig. Mijn ouders zeggen soms wel, in bepaalde dingen merken we het wel, bijvoorbeeld aan het beren op de weg zien, maar dan nog niet associeer ik het daarmee.”* (R3, 43 min)

Anderen zijn zich bewust van het label dat op hen is geplaatst en zijn dankbaar voor de voordelen en extra hulp die hen dit biedt, maar aan de andere kant willen ze als “die gewone jongen” gezien worden en niet als “degene met autisme”.

- *“Ik kan nergens meer zonder label naar binnen lopen, ik heb altijd het label autisme op mijn voorhoofd. Soms is het wel handig als je moet solliciteren, dan weten ze gewoon dat ze er rekening meer moeten houden. Maar soms wil ik ook gewoon als mezelf worden gezien en niet als “die jongen met autisme” zoals ze me dan noemen en zien.”* (R4, 54 min)

Toekomstbeeld:

De studenten geven bij het discussie onderdeel van *Een Steekje Los?* aan dat ze bezig zijn met de toekomst die hen te wachten staat en dat dit hen bezighoudt in alles wat ze doen.

- *“Ik ben heel gedreven om mijn diploma te halen en het gevoel te hebben dat ik iets bereikt hebt. Als daar een hele leuke baan bijzit of die ik daardoor kan krijgen, waarmee ik mensen kan helpen: dan ben ik een gelukkig mens!”* (R7, 5.02 min)

Motivatie:

Een goede opleiding en begeleiding die bij hen past, sociale steun en het gevoel dat ze kunnen bereiken wat ze willen worden, zijn voor de studenten dingen die hen motiveren om hun eigen keuzes te maken.

Een van de deelnemers geeft aan het moeilijk te vinden wat zijn motivatie is om iedere dag op te staan:

- *“Wat drijft mij nou? Ik heb helemaal niet zoveel motivatie, dat is een van de problemen waar ik tegenaan loop met mijn Asperger. Ik kan niet duidelijk en ver genoeg kijken, wat zijn de stappen die ik moet zetten, waar doe ik het dan voor?”* (R1, 5.40 min)

Kwaliteiten:

De jongeren zijn zich allen bewust van de kwaliteiten ze hebben en weten dat zij hiermee in hun eigen kracht kunnen staan in het leven. Ze kunnen dankzij deze goede kwaliteiten hun eigen keuzes maken en hiermee de regie over hun eigen leven behouden.

“ Behulpzaam, creatief, spraakzaam, ik kan dingen goed verwoorden, perfectionistisch & als ik ergens voor ga, dan ga ik er ook vol voor!” (R6, 34.20 min)

2. Hoe worden de twee methoden ervaren door de studenten die deelnemen aan de pilot?

Beide methoden, die zijn ingezet tijdens de gespreksgroepen, zijn positief ontvangen door de groep.

Op het spel *een steekje los?* reageren de deelnemers van de pilot op een enthousiaste wijze en spreken ze over het spelen van het spel met vrienden die geen autisme hebben. Ze spreken op een positieve wijze over het spel en geven aan dat het een meerwaarde heeft om het spel te spelen.

- “Ik denk eigenlijk dat iedereen wel er iets aan heeft. Zelfs als je het zelf niet hebt, kan het nog altijd zo zijn dat andere mensen je daardoor beter leren kennen en ook beter weten hoe jij met dingen omgaat en hoe jij dingen ziet” (R2, F11)

Het lijkt de deelnemers van de pilot interessant om dit spel een keer te spelen met iemand die claimt geen autisme te hebben, om te kijken wat hij/zij van dit spel vindt en of de deelnemers op deze manier iets van elkaar kunnen leren.

- “Het lijkt me leuk om het te spelen met iemand die claimt geen autisme te hebben en die er naast te zetten en kijken wat die ervan vindt. Enne, puur als observatie, om maar zo te zeggen, lijkt me wel leuk en die de mening vragen. Voor de rest was het een leuk spel.” (R6, F7)

Op de vraag of de deelnemers iets van het spel hebben geleerd, volgen wisselende antwoorden. De meerderheid van de deelnemers geeft aan het interessant te vinden om met elkaar na te denken over bepaalde onderwerpen en hierover te discussiëren.

- “het spel is een leuke manier is om dingen bespreekbaar te maken” (R1, F6)

Één van de opvallendste antwoorden is dat van een student die zegt geen last te ervaren van zijn autisme over of hij iets heeft geleerd van het spel:

- “Ik heb er totaal niets aan. Ik zie mezelf, nagenoeg niet in terug, omdat ik er gewoon helemaal niet mee bezig ben. Ik er gewoon heel neutraal en nuchter in ben, en dan denk ik van ik speel gewoon leuk mee enne thats it, maar ik heb er zelf niets aan of wat dan ook.” (R3, F9)

Het onderdeel samenwerken van het *Kaïro project* wordt wisselend ontvangen. Het onderdeel bestaat uit het maken van een Belbin-test om te achterhalen op welke manier de deelnemers tijdens samenwerkingen functioneren. Een van de deelnemers geeft aan het onderdeel kinderachtig te vinden, wat hierin waarschijnlijk meespeelt is dat hij aangeeft moeite te hebben met het lezen van veel tekst.

- *“In principe teveel leeswerk en ik begreep hem niet helemaal. Ik heb namelijk dyslexie en daarom is het lezen van veel tekst voor mij erg moeilijk. Als ze nou zoals een enquête zouden gaan vragen en voorlezen, dan wordt het veel makkelijker. Zoals jij dat bij mij deed, dat werd voor mij veel makkelijker”.* (R3, F23)

Andere deelnemers hebben de test al eens gemaakt, waardoor het voor hen een herhaling is.

Wel geven alle deelnemers aan zich te herkennen in de uitslag van de test.

- *“Het is niet dat je in het team zit, meer dat je aandraagt, kijkt naar kwaliteiten en noem maar op. Het is inderdaad meer observeren, zou het kunnen zijn, denk ik. Dus het klopt wel wat er staat, dat doe ik altijd.”* (R2, F25)

3. Welke aanpassingen moeten gedaan worden aan de methoden, zodat deze aansluiten bij het niveau van de studenten met ASS van Mijn School?

Uit de pilot blijkt dat het voor de deelnemers van belang is dat de methoden moeten aansluiten bij de doelgroep en het niveau van de studenten die deelnemen. Beide interventies zijn ontwikkeld voor jongeren met autisme. Het spel *een steekje los?* is geschikt voor alle leeftijden terwijl het *Kaïro* project specifiek ontwikkeld is voor jongeren in het beroepsonderwijs.

Er kunnen, volgens de deelnemers, een aantal dingen aangepast worden aan de interventies zodat ze geschikt zijn voor de start van AUTIN in september.

Bij het spel *Een Steekje Los?* worden de zwarte kans kaarten als apart ervaren door de jongeren. Bij deze kaarten win of verlies je een punt zonder enige reden. Een van de jongeren geeft aan deze kans kaarten te veranderen in opdrachten die uitgevoerd moeten worden. Er wordt ook een voorbeeld gegeven van een soort opdracht die gegeven kan worden:

- "Leven met autisme is niet alleen lichamelijk. Bij mijn autisme heeft het ook te maken met de fijne motoriek in mijn handen, dus schrijven is bijvoorbeeld altijd vreselijke hanenpoten. Bij opdrachten bij die kaartjes denk ik bijvoorbeeld aan het balanceren van die muntjes op een tandenstokertje ofzo. 5 seconden, als het je lukt krijg je een muntje, als het niet lukt moet je er 1 inleveren." (R2, F15)

De deelnemers van de pilot vonden het taalgebruik van het onderdeel samenwerken van het *Kaïro* project moeilijk te begrijpen. Hier moet volgens hen aandacht aan besteed worden voordat dit onderdeel gebruikt kan worden bij de start van AUTIN.

- "Ik begrijp het niet, ik weet niet hoe slim of hoogbegaafd sommigen zijn. Ik begrijp het niet. Toen jij het me uitlegde begreep ik het wel. Misschien als je het duidelijk uitlegt, zoals je bij mij deed dat ze het dan wel begrijpen." (R3, F27)

Aan de deelnemers is gevraagd wanneer de uitgevoerde interventies ingezet kunnen worden bij de start van AUTIN in september. De deelnemers van de pilot geven aan dat de twee interventies het beste aan de start van AUTIN geplaatst kunnen worden, omdat beide interventies kunnen gelden als een kennismaking met elkaar.

- "Het zou voor sommige misschien langdradig of te serieus kunnen zijn, dus het zou handig zijn om het aan het begin te doen en daarna iets luchtigs te gaan doen." (R4, F32)

Bij het spel *een steekje los?* staat de mening over bepaalde onderwerpen van de deelnemers centraal, waardoor de deelnemers kennismaken met elkaar. Bij het onderdeel samenwerken van het *Kaïro* project gaat het om een teamrol die de deelnemer vervuld. Door dit onderdeel in de start van AUTIN te plaatsen kunnen de deelnemers onderzoeken met wie in deze groep zij het beste kunnen samenwerken bij de volgende bijeenkomsten.

4. Welke begeleiding hebben jongeren nodig tijdens het uitvoeren van de gebruikte methoden?

Tijdens het evalueren van de gedane methoden is aan de deelnemers gevraagd aan wat voor begeleiding ze tijdens de gespreksgroepen behoefte hebben. Ze gaven allen samen hetzelfde antwoord:

- *“Ervoor zorgen dat we niet teveel afdwalen en dat er iemand is die goed tekst en uitleg kan geven.”* (Alle respondenten, F36)

De deelnemers geven allen aan dat het belangrijk is dat tijdens de begeleiding van AUTIN wordt gelet op de aandacht van de deelnemers. De jongeren hebben allemaal een vorm van autisme en hierbij hoort een preoccupatie voor een bepaald onderwerp. Wanneer dit onderwerp naar voren komt is het voor de jongeren moeilijk om terug te komen op hetgeen waar ze op dat moment mee bezig zijn. Dit is vaak gezien tijdens het uitvoeren van de ingezette methoden.

Tevens geven de deelnemers bij het evalueren van het *Kaïro project* aan dat de gespreksbegeleider hierbij goed moet kunnen uitleggen hoe het invullen van de test en het geven de punten werkt.

- *“Uhm, ik weet hoe het werkte omdat ik de test al eens gedaan heb. Als ik dit nooit had gemaakt, had ik misschien meer uitleg nodig gehad. Nu het de tweede keer is, vond ik het goed.”* (R7, F26)

Daarnaast is het voor de deelnemers die moeite hebben met lezen van belang dat ze hierbij ondersteuning krijgen van de gespreksbegeleiders, zodat het niveauverschil overbruggt kan worden en niet teveel tijdsverschil zit in het invullen van de test.

- *“Ja, toen ik op een gegeven moment door begon te krijgen waar het over ging, toen ging het wel goed.”* (R3, F24)

4. Conclusie

In hoeverre zijn de methoden *Een Steekje Los?* en het *Kaïro project* geschikt om in te zetten tijdens AUTIN teneinde de eigen kracht van studenten met ASS van Mijn School te bevorderen?

Beide methoden die zijn ingezet tijdens dit onderzoek blijken geschikt om te gebruiken tijdens AUTIN. Zij dragen bij aan het vergroten van de eigen kracht van studenten en worden als positief ervaren door de deelnemers van de pilot.

Ten aanzien van de eigen kracht van de studenten worden tijdens de pilot stappen gemaakt tijdens de onderlinge communicatie. Tijdens het uitvoeren van de methoden komen er gesprekken op gang door de thema's en stellingen die behandeld worden. Hierdoor komen onder andere het toekomstbeeld en kwaliteiten van studenten aan bod. Daarnaast zijn door een aantal studenten nieuwe inzichten gevormd ten opzichte van hun autisme en de manier waarop ze hiermee omgaan. Tijdens het uitvoeren van de methoden kunnen de studenten door gedachten, meningen en stellingen delen over hoe ze met hun autisme omgaan. De studenten kunnen van elkaar leren tijdens deze gespreksgroepen. De methoden die hierbij worden ingezet zijn een hulpmiddel om de communicatie over de eigen kracht van studenten op gang te helpen.

De methoden worden positief ontvangen en sluiten deels aan bij de studenten van Mijn School. Het is echter nodig om aanpassingen door te voeren voordat deze methoden gebruikt kunnen worden tijdens AUTIN. Door aanpassingen te doen, wordt de effectiviteit van de methoden vergroot en sluiten de methoden aan bij het niveau van de studenten die deelnemen. Bij de aanpassingen gaat het vooral om het taalgebruik van het *Kaïro project* en de bedoeling/uitvoering van de kans kaarten van *Een Steekje Los?*.

Enkele deelnemers geven aan moeite te hebben met de uitleg van de methoden en hebben langer nodig om de uitleg en het doel van de methoden te begrijpen. Ook de hoeveelheid leeswerk, het taalgebruik en enkele kaarten van het spel scheppen onduidelijkheid bij de deelnemers.

Het is belangrijk om op deze punten enkele aanpassingen te doen, zodat in de toekomst de methoden aansluiten bij het niveau van de studenten en ze de uitleg en het doel van de methoden begrijpen voordat ze aan de methoden beginnen.

De aanpassingen kunnen echter pas doorgevoerd worden wanneer de groep deelnemers aan de septembergroep van AUTIN bekend zijn. Bij iedere groep deelnemers zal de methode op een andere manier uitgevoerd/uitgelegd moeten worden, omdat iedere groep deelnemers anders reageert en andere behoeften heeft (Delfos & Gottmer, 2012).

Didden & Huuskens (2008) hebben onderzocht dat studenten met autisme behoefte hebben aan een voor hen passende begeleiding tijdens hun schoolperiode. Ook tijdens het uitvoeren van de methoden blijkt dat de deelnemers behoefte hebben aan uitleg van de methoden en begeleiding tijdens het uitvoeren. Wanneer de uitleg van de methode niet concreet gebracht wordt is het voor de studenten moeilijk te begrijpen wat van hen verwacht wordt en wat de bedoeling is van de methode. Het is voor een goed verloop van de gespreksgroepen belangrijk dat de bedoeling en uitleg van de methoden op een heldere manier verwoord worden, zodat de studenten direct begrijpen wat de bedoeling is van de methode. Hierdoor kunnen de studenten direct aan de slag en ontstaat geen groot tijdsverschil tijdens de uitvoering.

Er kan geconcludeerd worden dat beide methoden geschikt zijn om in te zetten bij AUTIN. Het is daarin wel van belang dat gekeken wordt naar aanpassingen die gedaan moeten worden. Hierin is het van belang dat gekeken wordt naar de manier van uitleggen van de methoden, het taalgebruik en de hoeveelheid leeswerk van een methode. Tevens moet gelet worden op de elementen van eigen kracht die naar voren komen bij de studenten tijdens het uitvoeren van methoden. Het doel van AUTIN is immers het vergroten van de eigen kracht van studenten en hierdoor het verminderen van studie-uitval op Mijn School/het Graafschap College. Wanneer een methode geen communicatie op gang brengt over de eigen kracht van jongeren, zal deze minder geschikt zijn om te gebruiken tijdens AUTIN omdat op deze manier niet aansluit bij het doel van AUTIN.

5. Aanbevelingen

Aan de hand van het uitgevoerde onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen worden geformuleerd:

Stappenplan maken voor doelen en uitleg van methoden

Tijdens het uitvoeren van de twee gebruikte methoden is opgevallen dat de manier van uitleggen niet aansloot bij het niveau van de jongeren. Het kostte de jongeren met ASS het een tijdje voordat ze de bedoeling van de methode snapten. Voor jongeren met ASS is het van belang dat ze een duidelijke uitleg krijgen, zodat ze direct snappen wat van hen verwacht wordt (Delfos & Gottmer, 2012).

Het idee, om een stappenplan te maken waarin punten worden genoemd die belangrijk zijn bij het doen van een uitleg van de methode, is in overleg met de opdrachtgever ontstaan.

Bij de start van AUTIN in september 2016 wordt het ontwikkelde stappenplan, door de gespreksbegeleiders, gebruikt worden om de jongeren op een heldere manier te kunnen begeleiden tijdens het uitvoeren van verschillende methoden.

Overzicht doelgroep binnen Graafschap College/Mijn School

Op dit moment is onduidelijk hoeveel studenten op het Graafschap College en Mijn School een vorm van autisme hebben. Voor een goed verloop van AUTIN is het van belang dat een overzicht beschikbaar is van de hoeveelheid studenten met autisme, welke voor studie zij volgen en welke begeleiding zij op dit moment ontvangen.

Binnen het Graafschap College is een overzicht van het aantal studenten dat begeleiding ontvangt (Graafschap College, 2016), echter is er geen specifiek overzicht van het aantal studenten met ASS op het Graafschap College. Onduidelijk is hoeveel studenten autisme hebben en hiervan problemen op school ondervinden. Het is voor AUTIN van belang dat er voor de start van AUTIN duidelijkheid komt over het aantal studenten met ASS op het Graafschap College, omdat onder deze studenten belangstellenden voor het project zullen zitten.

Vervolgonderzoek naar mogelijke methoden die ingezet kunnen worden bij AUTIN

Tijdens dit onderzoek is gekeken naar de gebruiksvriendelijkheid van de methoden en naar de mate van eigen kracht die naar voren komt bij studenten. Het is voor verder verloop van AUTIN belangrijk dat vervolgonderzoek wordt gedaan. In het vervolgonderzoek is het van belang dat op zoek gegaan wordt naar mogelijke methoden die ingezet kunnen worden tijdens de gespreksgroepen, waarin de eigen kracht en de communicatie hierover centraal staat voor de studenten.

Wanneer AUTIN start in september 2016 is het van belang dat een overzicht beschikbaar is van methoden die ingezet kunnen worden tijdens de gespreksgroepen. Hieruit volgend kan door de gespreksbegeleiders een programma opgezet worden voor AUTIN, waarin gewerkt wordt met verschillende thema's en gebieden waarin de eigen kracht van studenten centraal zal staan.

6. Discussie

Bij dit onderzoek zijn een aantal punten die ter discussie gesteld kunnen worden.

Betekenis voor AUTIN

Voor AUTIN heeft dit onderzoek een grote invloed gehad. Tijdens de pilot zijn jongeren aangetrokken die meededen, zij geven allen aan eventueel mee te willen doen aan de start van AUTIN. Tevens zijn tijdens de pilot twee methoden uitgevoerd, waarna deze aan de hand van de verzamelde data geëvalueerd zijn. Hierdoor is een beeld ontstaan hoe deze methoden werken tijdens de gespreksgroepen en waar aandachtspunten liggen in de uitvoering.

Betrouwbaarheid en validiteit

In dit onderzoek is sprake van methodetriangulatie (Donk & Lanen, 2011). Gewerkt is met een groepsinterview en observatie. Door verschillende methodes te gebruiken is op meerdere manieren naar de groeps gesprekken gekeken en gewerkt aan de validiteit van dit onderzoek.

De resultaten van dit onderzoek gelden niet voor iedere groep jongeren met autisme die deel zullen nemen aan AUTIN. Het is van belang dat bij de start van AUTIN opnieuw een inzicht wordt verkregen over de groep jongeren die deelneemt en de behoeften van de jongeren, waardoor een afgestemd programma ontstaat. Dit onderzoek is niet generaliseerbaar en geldt hiermee niet automatisch voor alle deelnemers. Wel is met dit onderzoek een beeld verkregen van de behoeften in begeleiding en de werking van best practices interventies tijdens de gespreksgroepen.

Tijdens dit onderzoek is getracht een focusgroep te houden om de gedane methoden te evalueren op gebruiksvriendelijkheid. De studenten die deelnemen aan de gespreksgroepen zijn benaderd omdat van hen bekend is dat zij op het sociale gebied ver zijn ontwikkeld en dus een goede inbreng hebben in groepsverband. Tijdens het doen van de evaluatie is echter gebleken dat de studenten weinig inbreng hebben gehad en zijn er meer vragen gesteld, waardoor het geresulteerd is in een groepsinterview. Doordat het geresulteerd is in een groepsinterview is de herhaalbaarheid van het onderzoek verhoogd. Tijdens het groepsinterview zijn gerichte vragen gesteld aan de studenten, waarbij tijdens een focusgroep enkel thema's en startvragen gesteld worden.

Positie Mijn School binnen het Graafschap College

Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek is sprake geweest van een moeilijke positie van Mijn School binnen het Graafschap College. Tijdens afspraken met belanghebbende is meerdere keren het nut van AUTIN duidelijk gemaakt en keer op keer is hierbij op weerstand gestuit. Belanghebbende op het Graafschap College, die cijfers en studenten met ASS in kaart kunnen brengen, hebben meerdere keren aangegeven dat ze Mijn School als aparte locatie ervaren binnen het Graafschap College. Hierbij is gestuit op weerstand in de medewerking bij het aanleveren van cijfers en de ondersteuning bij AUTIN. Het heeft invloed op het tijdsbestek waarin dit onderzoek is uitgevoerd. Doordat op weerstand is gestuit bij het werven van studenten die meedoen aan de pilot, zijn de groepsinterviews versneld afgenomen en heeft het invloed gehad op de betrouwbaarheid.

Literatuurlijst:

Autismewegwijzer (2016). *Studieuitval*. Geraadpleegd op 23 februari 2016, van <http://www.autismewegwijzer.nl/autisme/onderwijs/studeren/studie-uitval>

Arthur, J., Waring, M., Coe, R. & Hedges, L (2012). *Research methods & methodologies in education*. New Dehli: Sage.

Baarda, B., Goede, M, de. & Kalmijn, M. (2010). *Basisboek Enquêteren*. Groningen: Noordhoff.

Bil, P. de. (2010). *Observeren, registreren, rapporteren en interpreteren*. Soest: Nelissen.

Bouwman, J. (2016). *Naar het hart van empowerment deel 1: Een onderzoek naar de grondslagen van empowerment van kwetsbare groepen*. Gedownload op 30 mei 2016, van [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar-het-hart-van-empowerment-deel-1%20\[MOV-9903814-1.0\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Naar-het-hart-van-empowerment-deel-1%20[MOV-9903814-1.0].pdf)

Chiang, H., Cheung, Y., Li, H & Tsai, L. (2012). *Factors Associated with Participation in Employment for High School Leavers with Autism*. Geraadpleegd op 24 februari 2016, van <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=ce54a636-dd41-4e25-92c3-9e766776b8f5%40sessionmgr4001&vid=2&hid=4202>

Delfos, M. & Gottmer, M. (2012). *Leven met autisme* (3^{de} druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Didden, R. & Huuskens, B. (2008). *Begeleiding van kinderen en jongeren met autisme: van onderzoek naar praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Donk, C. van der. & Lanen, B. van. (2011). *Praktijk onderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.

Eigenwijsspel (2010). *Een steekje los? Een eigenwijs spel*. Geraadpleegd op 17 mei 2016, van <http://www.eigenwijsspel.nl/>

Evers, J. (2015). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Amsterdam: Boom Lemma.

Gezondheidsraad. (2009). *Adviesrapport: autismespectrumstoornissen: een leven lang anders*. Gedownload op 30 mei 2016, van http://www.gezondheidsraad.nl/sites/default/files/200909_0.pdf

Graafschap College (2016). *Rapportage studentbegeleiding 4^e kwartaal 2015*. Doetinchem: Auteur.

Graafschap College (z.d.). *Over Graafschap College*. Geraadpleegd op 23 maart 2016, van <https://graafschapcollege.nl/over-graafschap-college/>

Graafschap College (z.d.). *Locaties, route en contact*. Geraadpleegd op 17 mei 2016, van <https://graafschapcollege.nl/over-graafschap-college/locaties-routebeschrijving-en-contactinformatie/>

Kairo (z.d.). *Wat is Kairo?* Geraadpleegd op 17 mei 2016, van <http://www.projectkairo.org/>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2016). *Bijlage VSV-brief 2016: Nieuwe voortijdig schoolverlaters, convenantjaar 2014-2015, voorlopige cijfers*. Den Haag: Duo.

Movisie (z.d.). *Oriënteer op verschillende typen van evaluatie*. Verkregen op 12 april 2016, van <https://www.movisie.nl/startmotor-sociale-wijkteams/pdf/evaluatie-typen-van-evaluatie.pdf>

Nederlandse Vereniging voor Autisme (z.d.). *Autisme Spectrum Stoornis: kenmerken*. Geraadpleegd op 22 maart 2016, van [http://www.autisme.nl/autisme-onderzoek/wat-is-autisme-\(spectrum-stoornis\)/autisme-spectrum-stoornis.aspx](http://www.autisme.nl/autisme-onderzoek/wat-is-autisme-(spectrum-stoornis)/autisme-spectrum-stoornis.aspx)

Nederlandse Vereniging voor Autisme (2013). *Wat is autisme? Autisme in het kort*. Geraadpleegd op 1 april 2016, van [http://www.autisme.nl/autisme-onderzoek/wat-is-autisme-\(spectrum-stoornis\).aspx?gclid=CLbvsMiN7csCFQcUGwod3c0FYw](http://www.autisme.nl/autisme-onderzoek/wat-is-autisme-(spectrum-stoornis).aspx?gclid=CLbvsMiN7csCFQcUGwod3c0FYw)

OCW (2013). *Studeren met een functiebeperking 2012. De relatie tussen studievoortgang, studieuitval en het gebruik van voorzieningen. Eindmeting onderzoek 'Studeren met een functiebeperking'*.

Gedownload op 30 mei 2016, van

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2013/04/01/studeren-met-een-functiebeperking-2012/studeren-met-een-functiebeperking-2012.pdf>

Renkens, J. & Overbeek, N. van. (2015). *Handleiding TP: Verwerken interviews & andere kwalitatieve data. Handleiding toegepaste psychologie*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Rijksoverheid (2016). *Aanval op schooluitval: feiten en cijfers schooluitval*. Geraadpleegd op 23 maart 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanval-op-schooluitval/inhoud/feiten-en-cijfers-schooluitval>

Vermeulen, P. & Degrieck, S. (2006). *Mijn kind heeft autisme. Gids voor ouders, leerkrachten en hulpverleners*. Tiel: Lannoo.

Vermeulens, P., Mertens, A. & Vanroy, K. (2010). *Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs*. Berchem: EPO.

Wester, F. (2007). *Kwalitatief onderzoek: praktische methode voor de medische praktijk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Bijlage 1 : Uitleg spel & Kaïro project

Het spel *Een Steekje Los?* (Eigenwijsspel, 2010) is ontwikkeld door het Dr. Leo Kannerhuis. Daarbij hebben ze hulp gekregen van verschillende fondsen, onder andere Rabobank, Zorg belang Gelderland en fonds Psychische gezondheid, om voldoende geld in te zamelen voor de ontwikkelkosten van het spel. Het spel is geschikt voor een brede doelgroep, die apart behandeld worden door middel van verschillende uitbreidingssets voor beperkingen en thema's. Er zijn uitbreidingssets verkrijgbaar voor onder andere eenzaamheid, zelfregie, eetstoornissen & ADHD. Het spel bevat 8 thema's: gezondheid, hulp, thuis, sociale contacten, relatie, studie en beroep, vrije tijd & zingeving. Gekozen kan worden om een deel van de thema's te behandelen, wanneer minder tijd beschikbaar is om alle thema's mee te laten doen in het spel.

Het doel van het spel is om in gesprek te gaan over de psychische gezondheid en de kwaliteit van leven van de deelnemers. Het spel kan ingezet worden tijdens gespreksgroepen, wat is gedaan bij de pilot van AUTIN. Hierbij kan het spel gebruikt worden met als doel om door middel van de vragen en opdrachten ervaringen en gedachten uit te wisselen over de thema's die aan bod komen.

Het spel heeft sinds hij op de markt is gekomen meerdere prijzen ontvangen. Hierbij kan gedacht worden aan de zorgverbeteraarsprijs, hersenbokaal, innovatieprijs & een prijs voor stimulering van participatie van spelers.

Inmiddels wordt er door de ontwikkelaars van het spel een onderzoek uitgevoerd over de verandering in de geestelijke gezondheid op korte termijn van mensen die gebruik hebben gemaakt van het spel.

Het *Kaïro project* (Kaïro, z.d.) is tussen 2005 en 2007 opgestart bij verschillende scholen in samenwerking met het Dr. Leokannerhuis. Het is ontwikkeld voor het Middelbaar Beroeps Onderwijs (jongeren tussen de 16 en 24).

De doelen van het project zijn om jongeren met ASS door samenwerking van onderwijs en zorg een beroepsopleiding te geven die:

- Recht doet aan de mogelijkheden van de jongeren
- Inzichten en acceptatie brengt voor realistische doelen en mogelijkheden van de jongeren
- De zelfredzaamheid van de jongeren stimuleert
- De kansen van de jongeren op de arbeidsmarkt vergroot

Daarnaast is een van de subdoelen van het project het voorkomen van uitval van jongeren met ASS binnen het reguliere onderwijs.

De deelnemers aan het project starten een jaar voordat zij naar het MBO gaan met het project. Dit project moet gezien worden als een voorbereiding voor het MBO. Tijdens het jaar krijgen zij verschillende handvaten aangereikt, waardoor de kans groter is dat de jongeren op het MBO beter zullen presteren en het onderwijs af maken.

Het Kaïro project bestaat uit 3 thema's, die elk bestaan uit 4 trainingen. De thema's die behandeld worden zijn identiteitsontwikkeling, cognitieve & taakgerichte vaardigheden en sociale & communicatieve vaardigheden. In het project wordt de empowerment van de studenten, docenten en sociale omgeving meegenomen. Deze 3 groepen vormen namelijk het vangnet van de jongeren. Wanneer de jongeren problemen ondervindt, moeten deze 3 groepen samenwerken en tot een mogelijke oplossing komen.

Bijlage 2 : interviewguide

Deze focusgroep dient als evaluatie van de ingezette interventies tijdens de gespreksgroepen. Voor het onderzoek zullen 2 interventies geëvalueerd worden, er vinden dus 2 focusgroepen plaats. Aan deze focusgroepen nemen studenten en begeleiders van gespreksgroepen plaats.

Van het evaluatie gesprek is het doel om de interventies die getest zijn te evalueren. Het is de bedoeling dat de studenten aangeven in welke mate zij geleerd hebben van de interventie en de uitvoering van de interventie. Hierdoor kan er bepaald worden of de interventie en de begeleiding hierbij voldoende is. De aspecten die goed of onvoldoende worden bevonden kunnen meegenomen worden in de resultaten en de keuze voor een interventie.

De topiclijst voor de focusgroep is opgesteld volgens de richtlijnen van effectevaluatie. Bij effectevaluatie is de centrale vraag *wat levert het project/de interventie op?* De resultaten en het effect van de ingezette interventie en de gekozen werkwijze of uitleg staat centraal binnen deze manier van evalueren (Movisie, z.d.).

Er is gewerkt aan de betrouwbaarheid en validiteit van de focusgroep door de topiclijst te bespreken met klasgenoten en met de gekregen feedback de topiclijst te verbeteren.

- a) Welkom
- b) Wat is de bedoeling van vandaag?
Er wordt uitgelegd dat vandaag de interventie wordt uitgevoerd en deze direct daarna geëvalueerd wordt.
- c) Wat gebeurt er met de informatie?
- d) Uitvoering van interventie: Een steekje los/kaïro project
- e) Thema's die besproken worden in de focusgroep:
 - a. Is het doel van de interventie behaald?
Wat werkt bij deze interventie goed, wat kan er beter
 - b. De inhoud van de interventie.
Is de manier van interventie goed, sluit die aan bij doelgroep, wil je hem vaker doen, zijn er dingen blijven liggen
 - c. De uitleg van de interventie.
Hoe was de uitleg van de gespreksbegeleiders, miste hierin iets, was het direct duidelijk, duurde het te lang
 - d. Begeleiding bij transfer.
Kun je hier iets mee in je dagelijks leven, helpt het om zelfstandig te zijn/eigen keuzes te maken
Zou deze interventie vanaf september ingezet kunnen worden tijdens de gespreksgroepen?

e) Afsluiting

De studenten worden bedankt voor de deelname. Er wordt nogmaals kort uitgelegd wat er met de informatie gebeurt (alles blijft vertrouwelijk) en er wordt aangegeven dat de studenten, als ze hier behoefte aan hebben de data/resultaten in mogen zien.

Nadat de gewenste interventies zijn uitgevoerd, wordt bij de laatste focusgroep een extra fragment toegevoegd aan de evaluatie. De volgende vragen worden dan extra gesteld, zodat er een vergelijking gemaakt kan worden tussen de uitgevoerde interventies:

- Welke interventie werkt het beste voor jullie?
- Zijn er andere ideeën voor een invulling van de gespreksgroepen?
- Moeten er dingen worden aangepast aan de interventies voor een beter resultaat?
- Helpen deze interventies om in je eigen kracht te staan (zelfvertrouwen, eigen keuzes maken)?
- Welke begeleiding van gespreksleiders hebben jullie nodig om een goed resultaat uit de interventie te halen?

Bijlage 3 : Observatielijst

Deze observatielijst is gemaakt gedurende de gespreksgroep. Op het moment van het groepsgesprek is gekeken naar thema's die besproken werden op het gebied van eigen kracht, zodat na het groepsgesprek gekeken kon worden naar de opnames en de observatielijst ingevuld kon worden.

Begrip	Non-verbaal/verbale uitingen	Fragment
Inzichten		
Toekomstbeeld		
Bewustwording		
Verandering		
Motivatie		
Houding tegenover autisme		
Zwakke en sterke punten		

Bijlage 4 : Toestemmingsverklaring (informed consent)

Titel onderzoek:

Verantwoordelijke onderzoeker:

In te vullen door de onderzoekspersoon Hierbij verklaar ik dat:

- ik op een voor mij duidelijke manier mondeling en schriftelijk ben ingelicht over de aard, methode, doel, de risico's en de belasting van het onderzoek;
- ik weet dat de gegevens en resultaten uit het onderzoek indien nodig alleen anoniem aan derden bekend zullen worden gemaakt;
- de studentonderzoeker mijn vragen naar tevredenheid heeft beantwoord.

Ik neem geheel vrijwillig deel aan dit onderzoek. Ik behoud me daarbij het recht voor om op elk moment, zonder opgaaf van redenen, mijn deelname aan dit onderzoek te beëindigen.

O Bij dezen verleen ik toestemming aan de onderzoeker om geluids- en/of beeldopnamen te maken voor zijn of haar onderzoek. Ik geef goedkeuring dat film-, foto-, en videomateriaal of bewerking daarvan uitsluitend voor analyse en/of wetenschappelijke presentaties zal worden gebruikt. De geluidsfragmenten of beelden zullen direct na het verwerken ervan, of anders na hooguit 6 maanden, worden vernietigd.

O Bij dezen verleen ik toestemming aan de onderzoeker om geluids- en/of beeldopnamen identificeerbaar te gebruiken voor onderwijsdoeleinden die met mij besproken zijn binnen het Instituut GGM van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Ik behoud hierbij altijd het recht om de eerder gegeven toestemming in te trekken.

Naam deelnemer:

Datum:

Handtekening deelnemer:.....

In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

- Ik heb een mondelinge en schriftelijke toelichting gegeven op het onderzoek.
- Ik zal resterende vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoorden.
- De deelnemer zal van een eventuele voortijdige beëindiging van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden.

Naam onderzoeker:

Datum:

Handtekening onderzoeker:

Bijlage 5 : Dataset

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ				
1	nu zelf aan de slag met coderen: WAT, WIE en HOE			codering van het WAT																	codering van het WIE										codering van het HOE									
2				Steekje los	Kaïro project	evaluatie	mening over interventie	geleerde informatie	nut van interventie	verbeteringen	inzet in september	uitkomst	uitleg	ervaring van jongeren met autisme	begeleiding	doelgroep	herhaalbaarheid	vergelijking interventies	samenwerking met anderen	studenten	gespreksbegeleiders	vrienden	niet autisten	buitenstaander	jongeren met autisme	grappend	behulpzaam	serieus	sarcastisch	gezelligheid	eigenwijs	adviserend	negatief	positief	samenvatting					
3	bron	fragme	tekstfragment																																					
8			[en wat vond jij ervan, want je kwam later binnen, hebt niet meegaan maar was buitenstaander] (5) een en al gezelligheid, [en wat vond je van het spel, als 'buitenstaander?'] educatief, dat wel, het doet me een beetje denken aan monopoly, mens eigert je niet, zoals in die richting, alleen dan richting het autistische spectrum gericht (10), want dit spel is inderdaad echt op autisme gericht, en denken jullie dat alle mensen met autisme hier iets aan hebben?																																					
10			(1) als jij er nooit eigens last van hebt in je dagelijks leven hoe heb je dan ooit die diagnose gekregen? (3) dat kan ook gewoon de nuchterheid zijn van mezelf he. Dat denk ik eerder, [en het is natuurlijk ook wel in verschillende mate, ik bedoel de ene heeft er veel meer last van dan de ander. En als je er dan ook nog heel nuchter instaat en zoveel mogelijk probeert eigenlijk een beetje onder te houden] (3) eigenlijk, druk, ik heb in de verdrinking, van ja boeien. Hoe vaker ik het zeg, hoe vaker ik er mee bezig ben, dan ben je er zelf ook veel mee bezig. Mijn ouders zeggen soms wel, in bepaalde dingen merken we het wel, bijvoorbeeld aan het baren op de weg zien, maar dan nog niet associëren ik het daarmee.																																					
11			(2) Ik denk eigenlijk dat iedereen wel er iets aan heeft. Zelfs als je het zelf niet hebt, kan het nog altijd zo zijn dat andere mensen je daardoor beter leren kennen en ook beter weten hoe jij met dingen omgaat en hoe jij dingen ziet																																					
13		11																																						
14																																								
				leren kennen van autisme																																				

Bijlage 6 : Patroonanalyse

Deelvraag 2. Hoe worden de twee methoden door de studenten ervaren die deelnemen aan de pilot?

Steekje los x studenten x serieus
Steekje los x studenten x behulpzaam
Kaïro project x studenten x serieus
Kaïro project x studenten x behulpzaam
Evaluatie x studenten x serieus
Uitkomst x studenten x serieus
Uitkomst x studenten x negatief
Mening over interventie x studenten x serieus
Mening over interventie x studenten x positief

Deelvraag 3. Moeten er aanpassingen gedaan worden aan de methoden zodat deze aansluiten bij het niveau van de studenten met ASS van Mijn School?

Verbeteringen x gespreksbegeleiders x grappend
Verbeteringen x studenten x behulpzaam
Verbeteringen x studenten x serieus
Verbeteringen x studenten x adviserend
Evaluatie x studenten x behulpzaam
Evaluatie x studenten x serieus
Doelgroep x studenten x behulpzaam

Deelvraag 4. Welke begeleiding hebben jongeren nodig tijdens het uitvoeren van de gebruikte methoden?

Begeleiding x studenten x behulpzaam
Begeleiding x studenten x serieus
Begeleiding x studenten x grappend
Uitleg x studenten x behulpzaam
Uitleg x studenten x serieus
Inzet in september x studenten x adviserend